

Slovenský zväz ochrancov prírody a krajiny

**XXIII.
VÝCHODOSLOVENSKÝ
TÁBOR OCHRANCOV PRÍRODY**

s medzinárodnou účasťou

CHOŇKOVCE

“Pod Borolom”

31.júl - 7.august 1999

Prípravny výbor XXIII. VS TOP

ďakuje všetkým organizáciám a jednotlivcom, ktorí pomáhali pri príprave XXIII. Východoslovenského TOP-u, Choňkovce `99, prispeli finančne, materiálne alebo inak.

Pod'akovanie patrí:

Krajskému úradu v Košiciach, odboru ŽP
Okresnému úradu v Sobranciach, odboru ŽP
Obecnému úradu v Choňkovciach
ZO č.1 SZOPK, Humenné
Slovenskej agentúre ŽP, COPK Košice
Lesom Košice, š.p., SL Porúbka
Poľnohospodárskemu družstvu „Vinohrady“, Choňkovce
22. mechanizovanej brigáde, Michalovce
ACOM-u s.r.o., Košice
AQUING-u s.r.o., Košice
SLOVAKIA TREND-u s.r.o., Sobrance
SPRAVBYT-u s.r.o., Bardejov
Firme GEOMETRA, Košice

Vydal : Prípravny výbor XXIII. VS TOP z podkladov autorov : Ing. Ladislava Maxima
Ing. Milana Murína
RNDr. Vladimíra Stana
Jána Skybu
a z podkladov Okresného úradu v Sobranciach, odboru ŽP.

Príležitostná publikácia : bez jazykovej úpravy

Zostavil : Ing. Milan Murín
Grafická úprava : RNDr. Eva Konečná
Tlač : ACOM s.r.o., Košice
Náklad : 350 ks

Choňkovce, júl 1999

Niekoľko slov účastníkom XXIII. VS TOP

Východoslovenské TOP-y sú charakteristické hneď niekoľkými znakmi. Od ich existencie sa konajú vždy v rovnaký čas – začínajú posledným júlovým víkendom a končia prvým augustovým. Majú široký odborný záber. Práca účastníkov v sekciách (10 – 12) sa udomácnila. Presadzuje sa inventarizačný a výchovno-poznávací charakter podujatia. Vždy sa koná v inom, stále však zaujímavom priestore Východoslovenského regiónu. Nezameriava sa len na územne atraktívne lokality. Cieľom podujatia je totiž zmapovať priestory doposiaľ neúplne zinventarizované a tým napomôcť výkonu štátnej správy v rozhodovacom procese ako aj odborným zložkám. Pritom je tu snaha o zachovanie výsledného efektu podujatia vydaním zborníka odborných poznatkov a inventarizačných výsledkov akcie.

Účastníci TOP-u sú rôznorodí a to vekovo (boli aj 9-mesační, ale aj 85 roční) i vzdelanostne. Majú však vždy niečo spoločné. Majú ochránárske srdce a sú ochotní pomôcť regiónu i prírode. Keď sme už pri pomoci a praktickej ochrane prírody, je treba spomenúť, že je vždy vidieť niečo za nami. Či je to vyčistený potok, park, vyhrabaný lesný chodník, označené chránené územie, prípadne ako naposledy, pomoc pri sanačných prácach v povodňami postihnutých obciach (Dubovica).

V neposlednom rade si VS TOP zachováva aj spoločenský charakter. Vymieňajú sa ochránárske skúsenosti, utužujú sa priateľstvá a nadväzujú sa nové na trasách odborných sekcií, prípadne pri večernej vatre. VS TOP si získal stále miesto v ochránárskom kalendári. Je to zásluhou nielen dobrej organizačnej a odbornej prípravy, pravidelnosti podujatia, ale aj stále väčšieho záujmu a vysokej účasti ochránárov domácich i spoza hraníc. VS TOP nadobudol medzinárodný rozmer.

Vychádzajúc z tejto analýzy si rovnako vysoko postavili latku náročnosti aj tohoroční organizátori XXIII. ročníka VS TOP. Prípravný výbor verí, že sa ju podarí spoločnými silami prekonať.

Preto vitajte priatelia „Pod Borolom“, v severovýchodnom cípe Košického kraja. Za organizátorov akcie Vám želim príjemný pobyt na XXIII. VS TOP – Choňkovce `99.

Milan Murín

Charakteristika obce.

Obec Choňkovce leží v Podvihorlatskej pahorkatine na náplavových kuželoch Choňkovského potoka. Severnú a severovýchodnú časť chotára tvoria strmé členité južné svahy Vihorlatu s listnatým lesom. Južná a juhozápadná časť je odlesnená poľnohospodársky využívaná pahorkatina. Kataster sídla predstavuje rozlohu 1 823 ha. Výškové rozpätie v chotári je od 165 až 731 m n.m. Stred obce leží 218 m n.m.

Choňkovce sú svojrúznou zemplínskou dedinou. Potok tvorí hlavnú kompozičnú os sídla a kostol na kopčeku - dominantu sídla. Potok a jeho prítoky s prírodným okolím predstavujú najcennejšiu zložku životného prostredia. Taktiež k tomu patrí lesnaté zázemie.

Obec je písomne doložená r.1409 pod menom Hunkolch, 1418 - Honykovce, 1808 - Chomikovce, 1920 - Choňkovce (maďarsky : Hunkóc). V r.1715 mala mlyn a 16 poddanských usadlostí. Pôvodné zamestnania poskytovalo poľnohospodárstvo a drevorubárstvo.

Z pamiatkovo chránených objektov v Choňkovciach je evidovaný gréckokatolícky barokový kostol, ktorý leží na kopci na okraji intravilánu, spolu s farou.

V obci je vodovod s nezávadnou pitnou vodou. Sídlo nemá kanalizáciu, čo je problémom. Charakteristické sú privalové vody na jar. Systém zelene v sídle je tvorený prevažne súkromnou zeleňou, ktorú predstavujú ovocné sady. Pri starších domoch v predzáhradkách sa vyskytuje vinič hrozňorodý, pri novších domoch sú trávniky a okrasné kry a kvety. Záhrady za domami sú úžitkové.

Od r.1993 je v obci zavedený plyn . Až na niekoľko starých, všetky majú plynové vykurovanie.

V roku 1994 bol na miestnom cintoríne vybudovaný Dom smútku, postupne ohrada, prístupové cesty a chodníky na miestnom cintoríne. Miestne komunikácie sú upravené kobercovou úpravou. V obci okrem gréckokatolíckeho kostola, ktorý je najstarším, boli v posledných rokoch vybudované pravoslávny a rímskokatolícky kostol v modernom štýle. Miestna telefónna sieť bola rozšírená v roku 1998, zemným káblovým rozvodom s možnosťou pripojenia každej domácnosti. Obec má poštu, základnú školu roč.1.-4., ktorá je toho času v rekonštrukcii a pred dokončením. Tiež má niekoľko obchodných prevádzok. Mimo jednej, ktorá patrí Jednote SD - Michalovce, všetky sú súkromné. V obci je kultúrny dom a knižnica. Z výrobných podnikov sa v obci nachádza Poľnohospodárske družstvo Vinohrady, ktoré sa zameriava na chov hovädzieho dobytku a pestovanie obilnín. Poľnohospodárske družstvo má v prevádzke mlyn, pekáreň, výrobu krmných zmesí, práčovňu denímových látok a drevovýrobu. Predseda družstva je Ing. Ján Petro.

Zo súkromných podnikateľov najviac zamestnancov , a to 15, zamestnáva Krajčírstvo „Štýl“ podnikateľky Márii Pečeňákovéj. V súčasnosti má obec 603 obyvateľov, z ktorých je 302 ekonomicky aktívnych, 202 dôchodcov a 99 detí do 15 rokov.

Starostom obce je 18 rokov Ján Skyba.

História a súčasnosť okresu Sobrance.

Okres Sobrance sa nachádza v najvýchodnejšej časti Slovenska. Na severe ho ohraničujú Vihorlatské vrchy s dominantným vrcholom Vihorlat (1 076 m n.m.). Celá táto časť okresu je charakteristická bohatými prevažne listnatými lesmi. Južná časť okresu zasahuje do Východoslovenskej nížiny, v ktorej leží 41 obcí okresu. Tu má územie rovinatý charakter

s nížinným bezlesnatým povrchom. Východnú časť tvorí hranica s Ukrajinou o celkovej dĺžke 35,7 km. Na západnej strane hraničí s okresom Michalovce.

Sobranecký región má výborné klimatické podmienky, ktoré umožňujú nielen pestovanie širokého zastúpenia poľnohospodárskych plodín, ale sú vhodné aj na pestovanie viniča, ktorý sa stal najtypickejšou špeciálnou plodinou oblasti Sobraniec. Priemerná ročná dĺžka slnečného svitu dosahuje až 2 200 hodín, ročný priemer zrážok je 708 mm a priemerné teploty sú v rozmedzí 9 až 10°C.

Prirodzeným hospodárskym, administratívnym a kultúrnym centrom nášho regiónu je mesto Sobrance.

Ako potvrdzujú archeologické vykopávky, územie dnešných Sobraniec bolo osídlené už v mladšej dobe kamennej. Prvá písomná zmienka je z roku 1344 pod názvom Vasaros Tyba. S dnešným názvom sa stretávame neskôr až v r. 1409 až 1418 v písomnej podobe Zobroncz. V r.1351 dostala obec trhové právo a v r.1398 jarmočné právo. V roku 1427 mala táto obec 42 usadlostí. V r. 1715 bolo toto zemepánske mestečko úplne zničené, obývané boli iba 2 domácnosti. V roku 1828 mali Sobrance 49 domov a 527 obyvateľov, ktorí sa zaoberali poľnohospodárstvom a remeselnou výrobou.

Význam Sobraniec vzrástol v 20. rokoch 19. storočia, kedy sa stali okresným sídlom. V 1. polovici 19. storočia bola v prevádzke lekáreň a pôsobili tu ranhojiči. V roku 1911 tu bola založená nižšia škola. Od roku 1939 tu jestvovala 2 - ročná poľnohospodárska škola a do roku 1941 aj 1 - ročná liehovarnícka škola.

Najväčší rozmach zaznamenali Sobrance po II. svetovej vojne, kedy sa stali administratívnym, obchodným, školským a kultúrnym centrom pre 47 obcí Sobraneckého regiónu. Dnešné Sobrance sú mestom s takmer 6000 obyvateľmi.

Celá oblasť priemyselnej a poľnohospodárskej výroby prechádza v súčasnosti veľkými štrukturálnymi zmenami súvisiacimi s novými ekonomickými podmienkami.

Sobranecký okres napriek rozvoju rôznych odvetví ostáva i naďalej hlavne poľnohospodársky, vzhľadom na svoju polohu ako aj bohatú miestnu minulosť spojenú s obrábaním pôdy. V súčasnom období tu pôsobí 28 poľnohospodárskych a roľníckych družstiev, ktoré sa zaoberajú hlavne produkciou husto siatych obilnín a špeciálnych plodín, hlavne viniča. Medzi známych výrobcov vín tu patrí Tibavín a.s., Regia TT a PD „Vinohrady“ Choňkovce a RD Koromľa. Vína z tejto oblasti sú známe svojou kvalitou nielen na Slovensku.

Z celkovej rozlohy okresu 53 849 ha, poľnohospodárska pôda zaberá 54,9 %, lesy zaberajú 34 %, vinohrady 2,6 % a ostatné plochy 8,5 %.

Lesy v okrese obhospodarujú Lesy š.p. Košice, Správy lesov Sobrance a Porúbka.

Významné miesto v našom okrese má firma Slovakia trend s.r.o. Sobrance, ktorá je distribútorom širokého sortimentu náradia a materiálu pre poľnohospodárske organizácie, záhradkárov a iných.

V tesnej blízkosti Sobraniec je 64 - hektárový areál lesov parkového charakteru a v jeho centre sa nachádzajú Sobranecké kúpele. Prvá zmienka je z roku 1336, keď boli vlastníctvom grófa Sztarayho a spomínajú sa ako soľné pramene. Najväčší rozmach dosiahli po roku 1830, kedy mali vyše 100 izieb pre hostí a ich povest' sa šírila i do zahraničia. Liečivá voda z kúpeľov sa rozvážala po celom Uhorsku. Koncom 19. storočia bol v kúpeľnom dome zriadený bazén, boli zavedené liečebné masáže, Bahenné zábaly a vodoliečba. V medzivojnových rokoch nášho storočia tu liečilo svoje choroby ročne 800 hostí. Na konci II.svetovej vojny boli kúpele takmer úplne zničené. Po vojne boli čiastočne obnovené, avšak ich význam už nedosiahol úroveň pôvodného stavu. Z pôvodných šiestich prameňov sa v súčasnosti využíva iba jeden, tzv. hlavný prameň. Jeho voda je charakterizovaná ako studená kyselka prírodná, stredne mineralizovaná, chloridovo - sódna, sírna so zvýšeným obsahom lítia. Jej liečebné účinky sú zvlášť výrazné pri poúrazových stavoch, reumatických,

zápalových ochoreniach pohybového ústrojenstva a pri liečení zažívacích ťažkostí. Zvlášť mimoriadny účinok má táto voda pri liečení určitých druhov kožných ochorení a ekzémov. V súčasnosti majú Sobranecké kúpele 57 lôžok.

Z hľadiska turistiky a cestovného ruchu môžu návštevníci využiť bohaté možnosti, ktoré územie okresu ponúka. V poslednom období sa aj u nás začína s rozvojom agroturistiky. Zájemci o pestovanie viniča a výrobu vín si prídu na svoje počas pobytu v Roľníckom družstve Koromľa, Poľnohospodárskom družstve „Vinohrady“ Choňkovce alebo u najväčšieho pestovateľa viniča a producenta kvalitných a vyhľadávaných prírodných bielych a červených vín z vlastnej produkcie v podniku Tibavín a.s. Tibava. Tibavský región preslávili odrody : tramín, rulandské sivé, rizling vlašský, dievčie hrozno a frankovka. Špičkou medzi ponukou tibavskej pivnice sú omšové vína.

Turisti, ktorí majú záujem o rybolov môžu loviť ryby od ústia potoka Okna až po vodnú nádrž Vyšná Rybnica a nad telesom hrádze, v Sobraneckom potoku, v celom povodí rieky Uh, na vodnej nádrži Kolibabovce ako aj na prítokoch Zemplínskej šíravy a na samotnej Zemplínskej šírave v okrese Michalovce. Ďalej sú tu možnosti zberu húb v lesoch Vihorlatských vrchov, v zimnom období možnosti lyžovania. Turistom, ktorí dávajú prednosť pešej turistike poskytujú možnosť využitia čaro krásne zákutia v Chránenej krajinej oblasti Vihorlat, kde sú vybudované turistické chodníky cez také zaujímavé lokality ako je napr. Národná prírodná rezervácia „Morské oko“.

Z histórie lesov Sobranecka ...

Pre časť bývalej Užhorodskej župy (kolísky užského nárečia) je rok 1999 významným. Pred 655 rokmi (v r.1334) je záznam v písomných análoch, že existovala trhová osada Vasaros Tyba ... dnešné Sobrance.

Historický prieskum, vypracovaný Lesoprojektom v roku 1975 najvýstižnejšie opisuje vývoj lesov a lesníctva od čias dávnomínulých po polovicu osemdesiatych rokov nášho storočia.

Podobne ako iné regióny aj oblasť Sobranecka bola v dávnej minulosti pokrytá pralesom. Vtedajší obyvatelia sa živili všetkým potrebným práve z tejto formy lesného spoločenstva. Pri počiatkoch pastierstva sa stal pre človeka prekážkou a začal ho ničiť sekerou a ohňom. Neskôr, keď sa začalo rozvíjať roľníctvo, sekera a oheň už nestačili na prípravu pôdy. Začína sa uplatňovať klčovanie. Takýmto spôsobom sa znižovala výmera lesa a zároveň rozširovala plocha pastvín, lúk a rolí. Prirodzene, že les ustupoval najviac na rovinatom teréne, kde vznikali osady, obce a aj mestá. Nápor na pralesy, počas obdobia, v ktorom dominovalo pastierstvo, trval niekoľko storočí.

Význam a dôležitosť lesov v dávnej minulosti nebol len vo výnosoch z dreva. Išlo aj o možnosti lovu lesnej zveri. Panovníci potrebovali pre seba, aj svoj rozsiahly sprievod, značné množstvo potravín. Zdroj v podobe mäsa bol výhradne v lese. Kožušiny z ulovenej zveri mali tiež primeraný význam, pretože boli veľmi dlho nielen životnou potrebou, ale aj dôležitým platidlom. Neskôršie sa rozsiahle komplexy lesných pozemkov rozdelili na menšie hospodárske jednotky – panstvá. Ich správu zveril panovník svojim verným – správcom. Tento spôsob delenia kráľovských majetkov zaviedol uhorský kráľ Ondrej II. v 12.storočí. Stupňovaná kolonizácia a v súvislosti s tým aj bezohľadné ničenie lesov sa začali v 13.storočí. V roku 1350 vtedajší panovník postúpil osadníkom Zemplína určité časti zo svojich lesných majetkov na klčovanie. Na prepracovanej pôde vznikli roľnícke osady a

panovník ich na 14 rokov oslobodil od poplatkov. Tento kolonizačný rozmach s perspektívou rozšírenia poľnohospodárstva znamenal zvýšenie počtu obyvateľstva a zároveň novoosídľovanie viacerých oblastí. Panovník Béla IV., za vlády ktorého najviac zúrili Tatári, donútil majiteľov panstiev budovať hrady. Väčšina z nich vznikla v druhej polovici 13. a začiatkom 14. storočia. Na území súčasného okresu Sobrance to bol jediný hrad – Tibava...

Budovanie hradov a ďalšie zveľaďovanie panstiev, zakladanie hospodárskych objektov, stavieb na strategické a politické zabezpečenie krajiny si vyžadovalo obrovské množstvo dreva. Pre naplnenie hospodárskych a priemyselných cieľov a obchodné podnikanie prijímali panovníci a majitelia panstiev do služieb osadníkov, ktorí sa sťahovali z preľudnených nemeckých priemyselných krajov... Huty a hámre pri vtedajšom nedostatku kamenného uhlia udržiavali svoju prevádzku výlučne dreveným uhlím. Jeho pálenie si vyžadovalo znovu obrovské množstvo najmä listnatého dreva. Drevársky priemysel sa rozvíjal veľmi pomaly, drevárske remeslá na začiatku kolonizácie prakticky nikde nevznikli. Dejiny regiónu Sobraniec sa viažu k dejinám bývalého Uhorska – najmä Užhorodskej župy. Prirodzene výrazný bol vplyv Zemplínskej župy. Bol rozmanitý a vplývala naň samotná poloha. Severnú hranicu tvoril hrebeň pohoria Vihorlat a na juhu rozsiahla nížina. Celkom určite všetky súvislosti vývoja vplývali nielen na policko-hospodársky vývoj, ale aj na lesné hospodárstvo. Nápor bol opäť v tom čase vystavený na les, pretože výmera pasienkov a lúk nestačili ...

Z lesníckeho hľadiska je veľmi dôležitý problém rozšírenia pastierstva na valašský spôsob. V lesoch sa pásli nielen ovce, ale aj kozy. Pasením sa ničili predovšetkým listnaté dreviny priamym poškodzovaním olistenia. Podstatne väčšie škodlivé vplyvy pasenia sa prejavovali na poranení koreňov zašľapovaním, lámaním a ohryzovaním mladých porastov. Redli, šírila sa hniloba a dokonca uhynuli aj celé porasty. Takto strácala lesná pôda predovšetkým ochranný kryt. Pred valašským osídlením územia v 16. a 17. storočí sa začína lesná pôda využívať aj na poľovnícke a rybárske účely a na pastvu hovädzieho dobytku. Sú to začiatky vytvárania feudálnych veľkostatkov. Tento spôsob využívania lesov prenikol k nám z Východných Karpát a jeho nositeľmi boli zakarpatskí (možno ukrajinskí) pastieri – valasi. Zakladali salaše, osady a miešali sa s pôvodným obyvateľstvom. Už v tomto období sa začala uplatňovať tzv. žirna pastva, zber bukvice a žalud'ov pre ošípané. Primitívny spôsob obhospodarovania lesov bol pre ne ozajstnou pohromou. Boli nielen vypaľované, ale poškodzované aj celoplošným krúžkovaním. Po vydaní urbárskych predpisov v roku 1767 sa lesné komplexy dostali do rúk poddaných. Práve od tohoto letopočtu možno rozlišovať vývoj rôzneho poškodzovania lesov. Zabrániť všetkým známym negatívnym javom mohol iba zákon. Postupne boli vydané zákony v r.1801 a 1871, ktoré zakázali pustošiť les pasiením a zároveň ukládali povinnosť vyčleniť pasienky pre chov dobytku. Z túlavého spôsobu ťažby sa stanovil systém súvislých rúbanísk s prirodzenou i umelou obnovou. V polovici 18. storočia sa začína s prevádzkou píl s vodným a neskôr aj parným pohonom. Na našom území bol vybudovaný gáter v obci Remetské Hámre. V roku 1879 bol prijatý prvý lesný zákon, ktorý celospoločensky pozdvihol dôležitosť a význam lesov na stupeň jednej z najhodnotnejších zložiek národného hospodárstva a verejného dobra. Je viac ako zaujímavé, že tento zákon platil na Slovensku s niekoľkými doplnkami až do vydania nového lesného zákona v roku 1960.

Do roku 1945 sa lesné majetky drobili, či už na základe dedičného práva, alebo predajom po častiach jednotlivým fyzickým osobám ... Po roku 1945 došlo k socializácii národného hospodárstva a tým aj k opačnému vývoju vlastníctva ako dovtedy.

Lesný závod Sobrance vznikol 6. novembra 1946, takže existoval vyše 50 rokov. Patril organizačne pod Krajskú správu lesov v Prešove (Solivare) až do 30. júna 1960. Reorganizáciou bol začlenený pod Východoslovenské lesy, podnikové riaditeľstvo Košice od 1. júla 1960. V súvislosti s organizačnou zmenou bol zrušený dňom 31. decembra 1997. Od 1.1.1998 obhospodarujú lesy Sobranecka Správy lesov v Porúbke a v Sobranciach.

Aktuálnou je celoplošná reorganizácia štátnych lesov Slovenska, ktorej model doteraz nebol oficiálne oznámený. Rozhodnutie naozaj historické. Predovšetkým z dôvodov, že všetky zákony a opatrenia neboli ešte nikdy dôsledne akceptované. Žiaľ a na veľkú škodu vecí k tomuto javu dochádza aj v súčasnosti, už desiaty rok trvajúcim veľmi zložitom, spoločensko – ekonomickom vývoji našej rozhádanej spoločnosti ... Lesy sú na okraji záujmu spoločnosti, nielen neuspokojivou dotačnou politikou štátu. Je potrebné urýchlene konať, aby literu zákona pri obhospodarovaní ešte stále nevšedného lesného bohatstva rešpektoval každý, bez ohľadu na druh vlastníctva. Varovným signálom pre nápravu a zlepšenie je súčasný zdravotný stav lesov Slovenska vo výrazne zmenených ekologických podmienkach.

Chránené územia okresu Sobrance

Okres Sobrance aj keď nepatrí svojou rozlohou k veľkým okresom má na svojom území bohatú sieť chránených území rôznych kategórií. Štátnu správu v chránených územiach vykonáva Okresný úrad Sobrance, odbor životného prostredia, úsek štátnej správy ochrany prírody a krajiny a Krajský úrad Košice, odbor životného prostredia. Odbornú správu vykonáva Slovenská agentúra životného prostredia, Centrum ochrany prírody a krajiny Banská Bystrica, Stredisko Košice a Správa Chránenej krajinnej oblasti Vihorlat. Táto organizácia zároveň vypracúva návrhy na vyhlásenie nových chránených území.

V súčasnom období je v okrese Sobrance vyhlásených 12 chránených území a je vypracovaný a podaný jeden návrh na vyhlásenie nového chráneného územia.

Jedným veľkoplošným chráneným územím v okrese Sobrance je **Chránená krajinná oblasť Vihorlat**. Bola vyhlásená vyhláškou MK SSR č.9/1974 Zb. za účelom ochrany a zveľaďovania prírody a prírodných zdrojov, zabezpečenie koordinácie jej hospodárskeho využívania v súlade s ochranou prírodného bohatstva a prírodných krás vzhľadom na ich všestranný kultúrny, vedecký, ekonomický a zdravotno – rekreačný význam. Pôvodná rozloha CHKO Vihorlat bola 4564 ha. Vyhláškou MŽP SR č.111/1999 Z.z. bolo územie CHKO Vihorlat rozšírené na výmeru 17 485,2428 ha a rozprestiera sa na území okresov Sobrance, Michalovce, Humenné a Snina. V tomto CHKO platí druhý stupeň ochrany. Jednou z hlavných úloh vyplývajúcich z poslania CHKO je budovanie reprezentatívnej siete maloplošných chránených území, teda zabezpečovanie ochrany najhodnotnejších častí prírody formou prírodných rezervácií, chránených areálov a prírodných pamiatok. Na jej území sa nachádzajú tieto CHÚ : NPR Morské oko, PR Jedlinka, PP Malé Morské oko, PR Lysák, PR Drieň, PR Lysá, PR Pod tŕstím a PR Machnatý vrch.

Národná prírodná rezervácia Morské oko sa nachádza severne od obce Remetské Hámre v katastrálnych územiach obcí Remetské Hámre a Vyšná Rybnica a je sprístupnená cestou na záchytné parkovisko. Územie tvorí známe prírodovedecky hodnotné jazero Morské oko s jeho blízkym okolím. Rozloha tohto CHÚ je 108,48 ha z toho 13,8 ha tvorí vodná plocha. V jazere sa vyskytuje z pôvodných druhov rýb pstruh potočný, čerebľa obyčajná a slíž obyčajný. Z ostatných druhov sú to : karas obyčajný, hlaváč pásoplutvý, jalec hlavatý a ostriež riečny. Žije tu taktiež rak riečny, ktorého početné stavy boli zdecimované hromadným úhynom v roku 1988. Okolie jazera tvoria svojrázne lesné spoločenstvá typické pre východoslovenské vyvreliny ako kyslé bučiny, trávnaté spoločenstvá typických bučín a nízke druhy rastlín ako skopolia kránska, telekia ozdobná, horec luskáčovitý, zubačka

žliazkatá, kamzičník rakúsky a iné. Z hľadiska faunistického predstavuje územie hniezdnu lokalitu vzácnych druhov avifauny ako napr. sova dlhochvostá.

V katastrálnom území obce Remetské Hámre v hrebeňovej časti medzi Sninským Kameňom a PR Pod tŕstím, v zbernej oblasti Morského oka leží **Prírodná rezervácia Jedlinka**. Predstavuje jedinú pôvodnú lokalitu ihličnatých drevín jedle a smreka vo Vihorlate. Okrem ojedinelých jedľových bučín sa tu nachádzajú aj pralesovité spoločenstvá bučín a najvzácnejším lesným spoločenstvom je jedľová bučina so smekom. Výmera tejto PR je 35,01 ha, je však pripravený návrh na rozšírenie územia. Na kamenitej a balvanitej andezitovej suti so zásypovým humusom boli vytvorené mikroklimatické podmienky pre vývoj acidofilného rastlínstva, ojedinelého v pohorí Vihorlat, v ktorom prevláda čučoriedka obyčajná, smlz trst'ovitý, chlpaňa hájna, prítomné sú plavúň púčivý, chvostník jedľovitý a vzácny pl'uzgiernik sudetský. Zo živočíšnej ríše sa tu vyskytuje niekoľko druhov chránených a ohrozených vtákov, ako sú : muchárik malý, muchárik bielokrký, holub plúžik, sova dlhochvostá a iné.

Ďalším chráneným územím ležiacim v CHKO Vihorlat je **Prírodná pamiatka Malé Morské oko**, ktorá leží západne od NPR Morské oko odkiaľ je prístupná označeným chodníkom. Nachádza sa v kat. území obce Remetské Hámre a má výmeru 3,456 ha. Samotné jazero zaberá rozlohu 0,4 ha z celkovej plochy chráneného územia a leží v nadmorskej výške 727m n.m. Zo živočíchov tu žije čerebľa obyčajná, karas obyčajný, rak riečny a iné. Z významných bylenných druhov si pozornosť zasluhuje plavúň púčivý. Ďalej tu rastie kamzičník rakúsky, sladič obyčajný, horec luskáčovitý, vranie oko štvorlisté a mnoho iných rastlín.

Prírodná rezervácia Lysák sa nachádza v kat. území obce Remetské Hámre a má výmeru 4,2358 ha. Je tvorená plošinou, ktorá je na vypreparovaných andezitových bralách. Významný je tu výskyt duba mnohoplodného a žltkastého. Zo zriedkavých a chránených druhov rastlín tu rastú napr.: ľalia zlatohlavá, tavelník prostredný, zimozeleň menší, vzácny chránený jazyk hadí a skopolia kranska.

Prírodná rezervácia Drieň leží v kat. území obce Hlivišťa okolo kóty Drieň (nadmorská výška 345 m n.m.). Jej rozloha je 11,25 ha a tvorí ju ochranný les. Je významná pozoruhodným výskytom v celom pohorí ojedinelých lesných a lesostepných spoločenstiev na skalnatom podloží s ojedinelými spoločenstvami drieňových dúbav. V bylinnej synúzii sú významne zastúpené waldsteinia kukliková, kamienka modropurpurová a ojedinele kosatec trávolistý.

Prírodná rezervácia Lysá sa nachádza 1,5 km juhozápadne od obce Podhorod' a 0,5 km severne od štátnej cesty Choňkovce. Rozloha chráneného územia je 3,95 ha. Prírodná rezervácia je pozoruhodná izolovaným výskytom duba mnohoplodného a veľmi vzácnymi lesnými a lesostepnými spoločenstvami na extrémnych svahoch. Hojne sa tu vyskytuje kamienka modropurpurová a ojedinele kosatec trávolistý.

Prírodná rezervácia Pod trstím leží v katastrálnom území obce Remetské Hámre. Je to svahová plošina pod hrebeňom Veľkej Trestie, jeho rozloha je 7,4 ha. Nachádzajú sa tu spoločenstvá prechodných rašelinísk a slatín.

Na sútoku potokov Okna a Dolka na východ od obce Remetské Hámre sa nachádza **Prírodná rezervácia Machnatý vrch**, ktorá má rozlohu 3,18 ha. V tomto chránenom území rastie mimo iných aj zimolub okolikatý, ktorý je veľmi vzácny a rastie na nížinách a pahorkatinách najmä v lesných spoločenstvách s borovicou sosnou. V chudobnom bylinnom podraze rastú najmä acidofilné a oligotrofné druhy rastlín. Prevláda zimolub okolikatý, ostrica guľkonosná, jastrabík lesný, hruštička menšia. V prízemnej vrstve majú vyššiu pokryvnosť machorasty najmä bielomach sivý, dvojhrot chvostovitý.

Ostatné maloplošné CHÚ okresu Sobrance sa nachádzajú vo voľnej krajine – mimo CHKO Vihorlat. Sú to: PP Podhorodský hradný vrch, PP Beňatinský travertín a NPR Senné - rybníky

Po pravej strane štátnej cesty Podhorod' - Ruský Hrabovec nad obcou Podhorod' sa nachádza **Prírodná pamiatka Podhorodský hradný vrch**, ktorý je po stránke geologickej súčasťou bradlového pásma, v ktorom vystupuje ako bradlový tvrdoš, morfológicky významný. Veľkosť tohto územia je 2,03 ha. Rastlinné spoločenstvá sú teplo, sucho a vápnomilné, inventarizácia druhov však nie je urobená. Taktiež nie je urobená inventarizácia živočíchov.

Prírodná pamiatka Beňatinský travertín je situovaný v lesnom poraste ako zárez lesnej cesty vedúceho po pravej strane potoka Beňatínska voda a je vzdialený cca 1,2 km od odbočky tejto cesty zo štátnej cesty Beňatina - Inovce v k.ú. obce Beňatina. Má rozlohu 0,24 ha. Vlastný objekt predstavuje umelý geologický odkryv, ktorý vznikol ako zárez pri výstavbe lesnej cesty, pričom sa obnažil unikátny travertínový profil hrúbky 4,5 m a dĺžke 15 m. Bolo tu zistených 45 druhov skamenelých zvyškov mäkkýšov.

Medzinárodne významnou Ramsarskou lokalitou, ktorá leží vo Východoslovenskej nížine západne od obce Blatná Polianka je **Národná prírodná rezervácia Senné - rybníky**. Tvorí horný koniec systému rybníkov tiahnucich sa od obce Senné pozdĺž Čiernej vody. Celková rozloha NPR je 213,31 ha, z toho sa v okrese Sobrance nachádza 64,21 ha plochy územia. Ostatná časť leží v okrese Michalovce. Toto chránené územie je významná ornitologická lokalita v období hniezdenia, ale hlavne v období jarného a jesenného ťahu vodného a pri vode žijúceho vtáctva. V r. 1994 bolo zistených v tejto lokalite 144 druhov pri vode žijúceho vtáctva.

Mimo týchto chránených území sú v okrese Sobrance vyhlásené aj tieto chránené stromy : **Moruša v Tibave, Borovica v Krčave, Platan v Tibave a Platan v Krčave.**

. / .

XXIII.
Východoslovenský
tábor ochrancov prírody
s medzinárodnou účasťou

CHOŇKOVCE
„Pod Borolom“

31.júla - 7.augusta 1999

Vyhlasovateľ : Ústredný výbor Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny Bratislava.

Organizátori : Krajský úrad v Košiciach, odbor životného prostredia
SAŽP - COPK stredisko Košice
Okresný úrad v Sobranceiach
Obecný úrad Choňkovce
Lesy Košice š.p.,SL Porúbka
PD Vinohrady Choňkovce
ZO č.1 SZOPK Humenné

Prípravný výbor : Ing. Milan Murín
Ing. Ján Čurlík
Ing. Ján Marcin
Ing. Jozef Staško
Ing. Stanislav Margicin

RNDr. Vladimír Stano
Ján Skyba
Ing. Ján Petro
RNDr. Eva Konečná
Ing. Ján Immer
prom. mat. Ján Nižňanský

Poslanie : Účastníci sa budú venovať prieskumu lokalít najvýchodnejšej časti okresu.

Záujmové územie XXIII. Východoslovenského tábora ochrancov prírody bolo vytipované ako územie s nedostatočným výskumom, v ktorom je potrebné zamerať sa na preskúmanie lokalít možného výskytu rôznych druhov chránených rastlín a živočíchov a riešenie problémov súvisiacich s využívaním územia a rôznymi vplyvmi na životné prostredie.

Odborné sekcie : - krajinárska
- lesnícka
- botanická
- ornitologická
- herpetologická
- entomologická
- geologická
- mykologická
- chiropterologická
- mammaliologická
- detská
- praktická ochrana prírody

Odborná náplň XXIII. VS TOP

Námety na činnosť odborných sekcií :

1. Krajinný priestor /KP/ Východoslovenská nížina (mokrade, podmáčané lúčne ekosystémy
lokality : - Pod hrnom k.ú. Ostrov
- Močiar pri Svätuši k.ú. Svätuš
- Močiar pri Kristoch k.ú. Kristy

sekcie : botanická, ornitologická, herpetologická, entomologická, krajinárska

2. KP dolín Podhorodská a Beňatínska (lúčne ekosystémy, geologické lokality, lesné ekosystémy)

lokality : - PR Lysá
- PP Podhorod'ský hradný vrch
- PP Beňatínsky Travertín
- jaskyňa pri Beňatine
- Koňušské lúky (podmáčané lúčne ekosystémy)

sekcie : botanická, ornitologická, geologická, entomologická, herpetologická, chiropterologická, krajinárska, lesnícka

3. KP Popričný (lesné ekosystémy, geologické lokality, lúčne ekosystémy)

lokality : - vrcholové lúky Popričného
- kamenné moria pri obci Petrovce
- Starý Konuš - vrcholové lúky
- bukové lesné porasty

sekcie : botanická, ornitologická, geologická, entomologická, herpetologická, krajinárska, lesnícka

4. KP Dúbravka - Domanický les - Makoviny - Červená hora (lesné ekosystémy, mokradné ekosystémy, kultúrna krajina, enklávy lúk s meandrujúcimi potokmi, podmáčané lúčne ekosystémy)

lokality : - ovocné sady v okolí Koromle, Petroviec a Husáka
- vrcholové partie Červenej hory
- alúvium Orechovského a Koromľanského potoka
- Močidlá - Makovina

sekcie : botanická, ornitologická, entomologická, herpetologická, lesnícka, krajinárska

5. KP Lukavec Žiarnovica (lesné a lesostepné ekosystémy, vodné a močiarne ekosystémy)

lokality : - PR Drieň
- prírodný areál Sobraneckých kúpeľov
- vodná nádrž Vyšná Rybnica

sekcie : botanická, ornitologická, geologická, entomologická, herpetologická, lesnícka, krajinárska

6. Kostoly a vhodné budovy v obciach záujmového územia pre chiropterologické výskumy

lokality : Ruská Bystrá, Choňkovce, Beňatina, Podhorod', Hlivištia, Koňuš, Tibava, Sobrance, Koromľa, Kolibabovce, Orechová, Husák, Petrovce

sekcie : chiropterologická

7. Lokality : Lúka pod „Borolom“ – vyčistenie a rekonštrukcia studničky 1 a studničky 2
Prechod cez Sobranecký potok na lúku pod „Borolom“ – osadenie lavičky
Chodník ku hradu Borolo – vyčistenie
Sútok Sobraneckého potoka a Beňatínskej vody – vyčistenie
PP Podhorodský hradný vrch – čistenie
PR Lysá – čistenie

sekcie : praktická ochrana prírody, detská sekcia

Program a organizácia XXIII.VS TOP

Táborová rada TOP - u : Ing. Ján Čurlík - náčelník organizačno-prevádzkový (NOP-TOP)
Ing. Ján Marcin – náčelník odbornosekciový (NOS-TOP)
Ing. Milan Murín
Ing. Jozef Staško
RNDr. Vladimír Stano
Ján Skyba
+ vedúci odborných sekcií

Táborová rada na čele s NOP a NOS zabezpečuje a organizuje chod tábora a denný odborný program jednotlivých sekcií.

Rámcový program :

- 31.7. – sobota** - príchod účastníkov do 16⁰⁰ hod.
- oboznámenie sa s prostredím
- slávnostné otvorenie o 18⁰⁰ hod.
- 1.8. – nedeľa** - návšteva NPR Morské oko (alternatíva možná)
- 1. zasadanie Táborovej rady
- 2.8. – 6.8.** - práca v dvanástich odborných sekciách (náplň + trasa)
/Po - Pi/ - pravidelné večerné hodnotenie v táborovej rade a príprava programu
na
ďalší deň
- večerný program (diapozitívy, besedy, kultúrny program, ...)
- 6.8. – piatok** - ukončenie XXIII. VS TOP
- 7.8. – sobota** - upratanie táboriska, skladanie, balenie, cestovanie

Pokyny pre účastníkov :

1. Zúčastňovať sa denného programu TOP-u

2. Parkovanie motorových vozidiel na vyhradenom mieste.
3. Budíčk je o 7⁰⁰hod.
4. Stravovanie je individuálne s možnosťou nákupu potravín v pojazdnom bufete, prípadne v predajniach v obci Choňkovce.
5. Táborová rada sa schádza denne o 18⁰⁰ hod.
6. Zákaz fajčiť v stane !!!
7. Šetriť s vodou !!!
8. Nočný klud 23⁰⁰ – 6⁰⁰hod.

. / .

SPONZORI XXIII. VS TOP – u :

POLNOHOSPODÁRSKE DRUŽSTVO „VINOHRADY“ Choňkovce

PD VINOHRADY Choňkovce vykonáva prevažne poľnohospodársku činnosť. Takmer 70 % produkcie rastlinnej výroby realizuje prostredníctvom živočíšnej výroby, kde sa zameriava na chov hovädzieho dobytku.

Stabilné hospodárske výsledky za posledné roky ho zaraďujú medzi popredné poľnohosp. Podniky v rámci regiónu ale aj SR.

Patrí medzi najväčších zamestnávateľov okresu Sobrance.

LESY š.p. Košice, Správa lesov Porúbka

LESY š.p.Košice , vykonávajú správu štátneho lesného majetku na území Košického kraja. Správa lesov Porúbka nižšia organizačná jednotka zabezpečuje túto činnosť na výmere 8,400 ha lesného pôdneho fondu.

SLOVAKIA TREND, s.r.o., Michalovská 62, 073 01 Sobrance

Firma SLOVAKIA TREND vznikla dňa 14.5.1992, kedy bola zapísaná do Obchodného registra ako spoločnosť s ručením obmedzeným, ktorej hlavným predmetom činnosti je veľkoobchodný predaj hospodárskych potrieb a náradia, zvarovacích materiálov a sprostredkovateľská činnosť.

GEOMETRA, Pražská 4, Košice, tel:095/6438781

Firma pôsobí od roku 1990, pod súčasným menom pôsobí od 20.11.1995.

Predmetom činnosti firmy sú všetky druhy geodetických prác, t.j.:

- Inžinierska činnosť – geodetická : vytyčovanie stavieb, porealizačné zameranie stavieb, projektové podklady, sledovanie deformácií priem. zariadení a staveb. objektov, zameranie a výpočet kubatúr ...

- Majetkoprávna činnosť – vypracovanie technických podkladov pre právne úkony týkajúce sa nehnuteľností : geometrické plány, majetkoprávne podklady pre výstavbu aj rozsiahlych stavieb nadregionálneho významu, registre obnovenej evidencie pozemkov

Významné diela : - majetkoprávne vysporiadanie stožiarových miest pre stavbu „Vedenie 2 x 400 kV Lemešany – št. Hranica Poľsko“, pre Slovenské elektrárne a.s.

- geometrický plán na majetkoprávne vysporiadanie a porealizačné zameranie „ČOV Poprad – Matejovce“, pre VVaK.

- registre ZRPS a ROEP pre katastrálne územia : Baňa, Rovné, Dlhoňa, Kurimska, Šarbov, Cernina, Korejovce, Nižný Orlík ...

AQUING, spol. S r.o., Hroncova 5, Košice, tel.: 095/6323658

Firma vznikla v roku 1990 a pod súčasným názvom pôsobí od 1.7.1995. Spoločnosť sa zaoberá **projektovaním vodohospodárskych stavieb** – vodovody, kanalizácie, úpravne vody, čistenie komunálnych, priemyselných a ostatných odpadových vôd, sanitárne vybavenie budov, čerpacie stanice pre pitnú vodu, tlakové stanice, akumulácie vôd ..., a **inžinierskou činnosťou** – majetkoprávne vysporiadanie stožiarových miest pre stavbu „Vedenie 2 x 400kV

Lemešany – št. Hranica Poľsko“, pre Slovenské elektrárne a.s.

Významné diela : - Skupinový vodovod Kalša – Slivník – Kuzmice

- Rekonštrukcia vodného hospodárstva ÚSS Šemša

- Obecný vodovod Letanovce

- Areál firmy Pavej – vodné hospodárstvo

SPRAVBYT s.r.o., Moyzesova 7, Bardejov

Spravbyt s.r.o. obstaráva pre mesto Bardejov činnosti súvisiace s prevádzkou bytového a nebytového majetku nachádzajúceho sa vo vlastníctve mesta Bardejov v počte 4 000 bytov a 173 nebyt. priestorov. Obsahom obstarania činnosti je starostlivosť o zverený hnutel'ný i nehnuteľný majetok, so zabezpečením služieb spojených s bývaním. Hodnota tohto spravovaného majetku činí 416 217 tis. Sk.

Spravbyt s.r.o. Bardejov ako nájomca prevzal do nájmu energetické a tepelné zariadenia na výrobu a dodávku tepla, teplej úžitkovej vody.

Spravbyt s.r.o. prevádzkuje 15 plynových kotolní a 4 výmeníkové stanice, o celkovom výkone 110 MW.

Ďalej zabezpečuje tieto činnosti:

- revízie, montáž a opravu plynových zariadení
- inštalátorske práce – vodárenské, kúrenárske
- klampiarstvo
- montáž meracej a regulačnej techniky
- elektroinštalácie
- výrobu, rozvoz a predaj tepla a teplej úžitkovej vody

so zamestnancami týchto profesií: kúrenár, vodoinštalatér, elektroinštalatér, maliar – natierač, murár, klampiar.

ACOM s.r.o. Košice, Jesenského 25, 040 01 Košice, tel.: 095/6000100

Od založenia v r.1991 sa zaoberá veľkoobchodom a maloobchodom v oblasti výpočtovej techniky, jej príslušenstva a programovým vybavením. Je autorizovaným predajcom značiek COMPAQ, INTEL, NOVELL, MICROSOFT, EPSON, XEROX, PANASONIC, 3COM, 3M, IMATION.

- Poskytuje :
- počítačové zostavy s príslušenstvom a programovým vybavením
 - školenia a vypracovávanie projektov
 - záručný a pozáručný servis s príchodom technika do 24 hod.
 - upgrade a zápožičky techniky
 - splátkový predaj